

Наталья Савинова, Дмитрий Борулько, Ирина Корниенко. Здоровьесберегающая концепция В. Сухомлинского и превентивная логопедия

В статье авторы освещают взгляды В. Сухомлинского относительно построения педагогического процесса на принципах гуманной педагогики, заботливого отношения к здоровью детей, организации взаимодействия с семьей, а также профессиональной подготовки учителей-логопедов при осуществлении коррекционно-развивающей работы с детьми с тяжелыми нарушениями речи.

Ключевые слова: коррекция, нарушение речевой деятельности, тяжелые нарушения речи, здоровьесберегающая концепция В. Сухомлинского, превентивная логопедия.

Nataliia Savinova, Dmytro Borulko, Iryna Kornienko. Health and safety concept V. Sukhomlinsky and preventional logo ape

In the article, the authors highlight the views of V. Sukhomlinsky regarding the construction of the pedagogical process on the principles of humane pedagogy, caring attitude to the health of children, organization of interaction with the family, as well as professional training of speech therapists in the implementation of correctional and developmental work with children with severe speech disorders.

Key words: correction, violation of speech activity, severe speech disorders, health-saving concept of V. Sukhomlinsky, preventional logo ape.

УДК 37.013.42

Світлана СЕМЧУК

*доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри дошкільної освіти
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини,
м. Умань, Україна
e-mail:19641971s@gmail.com*

**АКТУАЛЬНІСТЬ ПЕДАГОГІЧНИХ ІДЕЙ
ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО У СТАНОВЛЕННІ ДИТИНСТВА
В СУЧАСНОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ**

Стаття присвячена висвітленню актуальних тенденцій ставлення сучасного інформаційного суспільства до дитинства загалом, до реалізації прав кожної окремої дитини на основі проблеми її самоцінності та унікальності. Окреслено педагогічні ідеї В. Сухомлинського як педагога та науковця. Акцентовано на інтелектуальних запитах сучасної цивілізації, вагомому внеску вченого у розгляд поняття «дитинство» як різнопланового, а також трактування його в контексті гуманістичної педагогіки, ґрунтуючись на пріоритеті загальнолюдських вартостей, любові до дитини, повазі до її внутрішнього, духовного. Дається ретроспективний аналіз поглядів науковців з означеної проблеми.

Ключові слова: дитинство, субкультура, інформаційне суспільство.

Дитинство, як психолого-педагогічний та філософський феномен, вивчалось вченими різних країн світу у всі епохи розвитку людства. Дитину сприймали по-різному: від розуміння її як маленького дорослого до визнання унікальності дитини та її світу. Особливий інтерес до дитинства та зацікавленість ним виник у ХІХ столітті, і яскраво проявився в спадщині Василя Сухомлинського.

У реаліях сьогодення дитинство як соціально-культурний феномен та особливий значущий віковий період є предметом полідисциплінарного дослідження, у зв'язку з чим окреслилися історичний, соціогенетичний, етнографічний та психолого-педагогічний аспекти його вивчення (Ф. Арієс, В. Абраменкова, Д. Ельконін, І. Кон, В. Мухіна, О. Савченко, О. Сухомлинська, В. Сухомлинський, Д. Фельдштейн та інші) [9].

Сучасні дослідники дитинства інтерпретують його здебільшого через традиційні академічні дискурси, що полягають у поділі дитинства поміж цілою низкою наук і, відтак, роблять його складовою таких конструктів, як процес розвитку, соціалізація й акультуризація. Міждисциплінарний підхід при дослідженні дитинства стосується інтегрованої методології вивчення проблем, пов'язаних із життям дітей та їх захистом, що, у свою чергу, формує сучасне трактування «дитинства в сучасному інформаційному суспільстві» [16, 300].

Окремі аспекти педагогічної діяльності В. О. Сухомлинського стали предметом вивчення науковців як на теренах нашої держави (М. Я. Антоненко, І. Д. Бех, В. І. Бондар, І. А. Зязюн, В. Г. Кузь, О. Я. Савченко, М. Л. Сметанський), так і за її

кордонами (А. М. Борисовський, Б. Ф. Кваша, М. І. Мухін, В. Г. Риндак, С. Л. Соловейчик).

Аналізу становлення дитинства присвячено ряд соціально-філософських робіт, що з'явилися в останні два десятиліття. Так, історичні чинники розвитку особистості дитини перебували в центрі уваги науковців Г. В'ялова, М. Несміянової, Н. Малярової. У працях Г. В'ялова, Л. Кураєва, С. Щеглової розкривається феномен самоцінності дитинства як специфічного фрагмента суспільного життя, що відіграє ключову роль у передачі суспільно-історичного досвіду. Роботи зарубіжних соціологів Д. Габріано, М. Кохран, К. Логфеллоу, Р. Бенедикт розкривають закономірності і механізми феноменальності дитинства і дозволяють зробити висновок про універсальність дитинства у світовому суспільному просторі. На їхню думку, сучасне дитинство потребує особливого ставлення з боку дорослих і нового конструювання в системі суспільних взаємозв'язків [19, 37].

Дослідження культурно-історичних процесів, місця в них дитинства, дитячої субкультури, етапів становлення дитини як члена соціуму послідовниками Л. Виготського (Л. Божович, Л. Венгер, Д. Ельконін, О. Запорожець, В. Зінченко, М. Лісіна), сучасними науковцями забезпечили підґрунтя сучасних технологій соціального виховання, соціального розвитку дітей [9, 12].

Проблема дитинства як наукова категорія стала об'єктом наукових пошуків й перебуває полі зору багатьох наук. Джерелом формування педагогічних поглядів майбутніх вихователів є не лише здобутки сучасної філософії освіти, психології, педагогіки, але й невичерпний досвід вітчизняної історії педагогіки. Василь Олександрович Сухомлинський – педагог-мислитель, якому вдалося створити універсальну для ХХ техногенного століття концепцію навчання, виховання та розвитку дитини. Прагнення обумовити цілісність і значущість дитинства були головним творчим рушієм наукової та педагогічної діяльності вченого. Сучасне інформаційне суспільство вимагає нового рівня освіти й нових методів її надання. Але все нове базується на передових ідеях минулого. Тому досить актуальним і перспективним є досвід роботи В. Сухомлинського, який має непересічне значення для розвитку педагогічної науки та становлення дитинства в сучасному інформаційному суспільстві.

Мета та завдання статті полягають у висвітленні актуальних тенденцій ставлення сучасного інформаційного суспільства до дитинства загалом, до реалізації прав кожної окремої дитини на основі проблеми її самоцінності та унікальності.

Характеристика поняття «дитинства» в історико-культурному аспекті дає можливість визначити його як соціально-культурний прошарок суспільства з притаманними йому культурними вимогами, традиціями, нормами та правилами, які існують у межах цієї вікової групи. Науковці з прикрістю відзначають, що чим більш соціально значущим стає дитинство, тим гострішою стає проблема «духовної прірви» між дорослим та дитячим світом [4, 292–293].

Стан дитинства є перехідним та історично змінним. Е різні історичні часи діти ставали активними учасниками суспільно-економічного розвитку. У ХІХ ст. дитяча праця активно використовувалась у промисловості та виробництві. Зокрема, в Англії вона навіть була легалізована. Разом із тим, історичний дискурс засвідчує досить тривале трактування дитини як особи нижчої суспільної ієрархії. В Ірландії досить часто «хлопцями» називають неодружених чоловіків без огляду на вік, якщо вони не мають власної землі, через те що слово «хлопець» мало досить низький статус у суспільстві, у якому шлюб та спадковість визначали один із найважливіших соціальних поділів. Поняття «дитина» засвідчувало не тільки фізіологічну незрілість, але й залежність, безсилість [10, 178].

Проте сьогодні вже не викликає сумніву, що «людське дитинство є не тільки фізіологічним, психологічним, педагогічним, а й складним соціокультурним явищем, яке має історичне походження і природу». Не випадково в другій половині ХХ ст. виникають наукові напрями, що досліджують такі питання, як культурно-історична психологія дитячого розвитку (В. Давидов, О. Запорожець, В. Кудрявцев, О. Леонтьєв, Д. Ельконін), етнологія дитинства (І. Кон, М. Мід) [7, 3].

Фундаментально розроблено наукові праці із проблеми психофізіологічних моделей поведінки в дитинстві, становлення особистості залежно від вікових періодів розвитку особистості людини (Ж. Піаже, Е. Еріксон, З. Фрейд, Л. Виготський, Л. Леонтьєв, О. Запорожець, П. Гальперін); досліджено загальний психологічний розвиток дитини (Л. Виготський, Л. Божович, Д. Ельконін, О. Запорожець, О. Кононко, Г. Люблінська, С. Холл); розроблено концепції навчання та розвитку дітей (Л. Вернером, В. Давидовим, О. Дяченко, Е. Торндайком, Ж. Піаже) [4, 292].

Істотний внесок у формування уявлень про дитячу природу, цілі, завдання та шляхи виховання і навчання внесли видатні зарубіжні (Я. Корчак, Я. Коменський, Ж.-Ж. Руссо, І. Пестолоцці, тощо) і вітчизняні педагоги (П. Блонський, К. Ушинський, П. Лесгафт, В. Сухомлинський та ін.) [7, 3].

Категорія дитинства набула особливого трактування і звучання у педагогічній спадщині В. Сухомлинського, який зауважував: «Дитинство це не підготовка до майбутнього життя, а справжнє, яскраве, самобутнє, неповторне життя. Від того, яким воно було, хто супроводжував дитину в дитячі роки, що увібрали її розум і серце з навколишнього світу, залежать якості її як особистості. Бо кожному людську рису природа закладає, а не відшліфовує. Відшліфовувати їх належить батькам, педагогам, суспільству...» [17, 15].

Мудрість влади батьків, вихователів і вчителів над дитиною, за словами В. Сухомлинського, – «це безмежна влада зрозуміти дитяче життя, його світобачення». «Маючи доступ до казкового палацу, ім'я якому Дитинство, – пише педагог, – я завжди вважав за конче потрібне стати якоюсь мірою дитиною. Тільки за такої умови діти не дивитимуться на вас, як на людину, яка випадково проникла за брами їхнього казкового світу, як на вартового, що охороняє цей світ, охоронця, якому байдуже, що робиться там, усередині цього світу» [18, 8].

Досліджуючи проблему наявності правил поведінки і ставлення до дитини з боку батьків і педагогів, М. Петровський, посилаючись на дослідження Я. Корчака, стверджує, що дитина на підсвідомому рівні переймає у старших стиль життя, стосунки, вчинки, і саме тому будь-які реформи в освіті повинні ці факти враховувати [15, 160–161].

Ш. Амонашвілі наголошував на тому, що «дитинство – не просто віковий період, коли дитині хочеться грати, стрибати, бігати й кататися, коли вона безтурботна, а це ще процес дорослішання, це життя людини, що переходить з одного якісного стану в інший, більш високий» [1].

І. Кон у книзі «Соціологічна психологія» у розділі «Дитина й суспільство» зазначає, що світ дитинства є невід'ємною частиною життя кожного народу, кожний дорослий несе в собі спадщину дитинства і не може звільнитися від неї [11].

Тому суспільство не може пізнати себе, не пізнавши закономірностей свого дитинства. Виховний вплив світу дорослих, вписуючись у певний соціальний, культурний та історичний контексти, формує свою педагогічну парадигму дитинства – сукупність характерних для суспільства на певному історичному етапі установок, цінностей, шляхів і механізмів їх реалізації в галузі педагогічної підтримки, освіти і виховання дітей. Культурно-етнографічні дані дозволили зробити висновок про те, що з ускладненням соціальної структури суспільства пов'язаний зміст дитинства, його фактична тривалість і виділення зі світу дорослих. Специфічною особливістю дитинства є багатокат-

нальний вплив усієї системи суспільних і гуманітарних наук, що збагачує теорію дитинства і одночасно ускладнює розробку єдиних загальнометодологічних установок і принципів для цілісного його вивчення [2].

У 1960 р. було опубліковано працю відомого історика, педагога Філіпа Арієса «Історія дитинства. Дитина і сімейне виховання в давні часи». Автор першим зробив висновок проті, що категорія дитинства має не лише біологічний (природний) характер, але й суспільний та історичний. У своїй праці він доводить, що підходи до трактування дітей були різними в різні історичні періоди, відповідно змінним ставало і поняття дитинства. Ф. Арієс вважав, що в середні віки між дорослими та дітьми не робили великої різниці. Дітей частіше трактували як малих дорослих (у розумінні фізичного розвитку, а не формування окремої особистості, яка творила особливу суспільну (вікову) групу) [20].

Ґрунтовне визначення категорії «дитинство» дає А. Богуш: «Дитинство – це період народження і становлення особистості з її майбутніми духовними і моральними цінностями, період пізнання соціуму і її величності Людини; відкриття дитиною царини життя на планеті Земля в усьому його розмаїтті, з усіма позитивними і негативними проявами; це перші кроки навчання; це жадоба знань, це перші радощі, перші розчарування і перші сльози... Це нарешті фундамент становлення громадянина і патріота своєї країни» [5, 92].

Ключового значення дошкільному дитинству надає І. Бех. Науковець стверджує, що найістотнішим фактором, який зумовлює нові цілі, функції, дидактичні принципи й педагогічні технології, стає нова соціокультурна ситуація і суспільні вимоги до індивіда, якому доведеться функціонувати в їх системі. [3, 5].

Останнім часом на державному й міжнародному рівнях відбувається зміцнення статусу дитинства в інформаційному суспільстві, що засвідчує підвищену увагу науковців до дитячої субкультури [9, 5].

Учені (А. Богуш, Л. Варяниця, Н. Гавриш, С. Курінна) відзначають, що входження дитини у світ дорослої культури має діалектичний характер. З одного боку, дитина є об'єктом загальнокультурного впливу, своєрідним акумулятором культурних надбань, з іншого боку, дитина – суб'єкт загальнокультурного процесу, що створює власний світ культури, тобто дитячу субкультуру [9, 104].

Дитяча субкультура – явище специфічне, що існує паралельно з формально основним життям дітей зі своїми традиціями, цінностями, нормами,

лексикою, територією, атрибутами і є формою опанування життєвого простору, апробації власних сил, освоєння меж дозволеного. Вона відтворюється з кожним новим поколінням, при цьому зберігається своя специфіка й оновлюється атрибутами.

Л. Варяниця зауважує, що дитяча субкультура, з одного боку, репрезентує й трансформує кожному новому поколінню дітей соціально-культурні здобутки нації та людства в цілому (фольклор, гумор, мову, естетичні та релігійні уявлення, моральні норми тощо), з іншого – у дитячій субкультурі відбивається все, що створюється самою спільнотою дітей у кожній конкретно історичній ситуації (мова, мода, іграшки, ігри, гумор, дитячий «правовий» кодекс тощо), тобто це осередок для розвитку особистості, її поле насичене всім необхідним для цього процесу. Кожна дитина збагачує загальний простір дитячої субкультури особистісними здобутками, настановами, принципами, традиціями, які вона виносить із своєї сім'ї а отже, вона є агентом соціалізації особистості дитини–дошкільника [6, 11].

Слушною є думка О. Мудрика про те, що бажаними носіями субкультури стають джерела інформації (ЗМІ), які за своїм значенням утворюють таку ієрархію: канали міжособистісної комунікації; газети, журнали, передачі радіо, ТБ, сайти в Інтернеті, розраховані на носіїв певної субкультури; переважно окремі програми чи передачі радіо і телебачення, конкретні вибірки газет та журналів. Інформація, яку отримують із джерел, є підбраною, трансформованою та сприйнятою відповідно до характерних для субкультури ціннісних орієнтацій, які загалом визначають зміст спілкування її носіїв [14].

О. Куценко звертає увагу на те, що сучасне суспільство є медіанасиченим. Зайнявши гармонійне місце в дитячій субкультурі, інформаційні технології мають стати етапом соціалізації дитини і провідником у світ «дорослих» цінностей [8? 68].

Сучасний стан вивчення проблеми становлення особистості дошкільника впливу інформаційних технологій на цей процес досліджують науковці І. Бех, Г. Васянович, Н. Волкова, О. Козлюк, Л. Кулагіна, О. Невмержицька та інші; вплив медіа на особистість дитини розглядають учені А. Гриценко, В. Клименко, Л. Кулагіна, О. Петрунько, М. Романова, М. Семенюк, В. Скотний, Л. Чорна.

Перш ніж перейти до аналізу теоретичних поглядів щодо проблемивзаємодії дітей дошкільного віку із медіа-простором, розкриємо основні функції медіа-засобів:

- релаксаційна (відпочинок із медіа-засобами);
- компенсаторна (медіа створюють можливість компенсації дефіциту спілкування);
- просвітня (джерело інформації та просвіти);
- світоглядна (засвоєння широкого спектру соціальних норм і формування ціннісних орієнтацій особистості) [16].

Дитина п'ятого року життя працюючи на комп'ютері, діє із наочними екранними образами, яким надає ігрового значення, переходить від звичайних практичних дій із предметами до дії з ними в образному плані (уявному, модельному, символічному). Освоєння комп'ютерних засобів навчання формує в дітей передумови теоретичного мислення, здатність свідомо обирати способи діяльності, спрямовані на розв'язання завдання, а також особистісні якості, здатність працювати в індивідуальному темпі. Дитина, яка оволоділа елементарною інформаційною технологією, краще за інших здатна розмірковувати, розв'язувати задачі у внутрішньому плані, почуватися компетентною. Працюючи за комп'ютером, дитина шостого року життя діє з наочними екранними образами, переходить від звичних практичних дій із предметами до дії з ними в образному плані (модельному і символічному).

Є. Машбиць зауважує, що робота дитини з комп'ютером – це специфічна форма спілкування «особистість–комп'ютер», у межах якого формується інтелект дитини, тому всі навчально-розвивальні комп'ютерні програми повинні задовольняти основні психолого-педагогічні вимоги, які ставляться до організації процесу спілкування та діалогу: доброзичливість, об'єктивність, дотримання соціальної дистанції, педагогічна спрямованість на досягнення загальних цілей навчально-виховного процесу. Науковець виділяє три рівні педагогічного діалогу в контексті впливу інформаційних технологій на особистість: фактичний (псевдодіалог), у якому відповідь будується на основі формального перетворення повідомлення; «діловий», якому притаманна спрямованість на розв'язання поставлених завдань без урахування цілей навчання; «педагогічний», який будується на основі моделі суб'єкта навчання. У зв'язку з цим виникають питання, які необхідно розв'язувати: розуміння та інтерпретація відповідей дітей; фіксація та встановлення причини труднощів, визначення необхідної допомоги для їх подолання; фіксація терміну виконання завдання; надійність навчальної програми; зведення до мінімуму зусиль дитини з уведенням відповідей; розміщення і кількість інформації на екрані монітора; темп її зміни; урахування психологічних

особливостей сприйняття кольору під час підбору гама графічних зображень; визначення ступеня узагальнення, абстрактності, співвідношення ілюстративного і теоретичного матеріалу та інші [13, 115]

Учені (Ю. Горвиць та В. Лунячек) зазначають, що використання інформаційних технологій значно підвищує зацікавленість дитини у навчанні, робить процес засвоєння нових знань та уявлень про довкілля більш швидким та різнобічним, сприяє вдосконаленню та закріпленню старого матеріалу, розвиває логічне мислення, покращує пізнавальну активність, сприяє розвитку багатьох психічних процесів [12].

Загальновідомо, що спілкування дітей дошкільного віку з комп'ютером починається із комп'ютерних ігор, ретельно підібраних з урахуванням віку й навчальної спрямованості. Гра є основним видом діяльності дошкільника, займає важливе місце в його житті. Ігрові елементи активізують навчальну діяльність дітей, сприяють розвиткові самостійності, ініціативності та логічному пошуку.

Використання комп'ютера на різних заняттях дозволяє розвивати у дітей дошкільного віку вміння орієнтуватися в інформаційних потоках довкілля; оволодівати практичними способами роботи із інформацією; розвивати уміння, що дозволяють обмінюватися інформацією за допомогою сучасних технічних засобів; активізувати пізнавальну діяльність. Тому, фахівцям дошкільної освіти необхідно переходити від пояснювально-ілюстрованого способу навчання до діяльнісного, при якому дитина стає активним суб'єктом навчальної діяльності. Це сприяє усвідомленому засвоєнню знань дітьми.

У сучасних умовах дедалі очевиднішим є те, що змістом і основним показником прогресу люд-

ства треба вважати розвиток здібностей кожної окремої особистості. До того ж, це головний важіль подальшого прогресу суспільства, особливо в умовах переходу до науково-інформаційних технологій, а потім і суспільства знань, де успіх у виробництві й життєдіяльності залежить насамперед від розвитку особистості.

Але варто пригадати слова Василя Сухомлинського, який наголошував на тому, що дитячому світу притаманний свій вимір часу. Сприйняття часу в дитини зовсім інше, ніж у дорослих. Це пояснюється природою дитини. Дитячий вимір часу є однією з особливостей дитинства. Адже за день дитина набагато більше сприймає вражень, переживає (вона плаче і сміється, радіє і сумує), бачить, відкриває щось нове, незвідане до цього, чує, «пізнає логічно і емоційно», ніж доросла людина. День для неї здається вічністю. Вчений застерігав дорослих від того, щоб не спотворювати дитячий вимір часу. Бійтеся, «щоб дитина не втратила дорогоцінної здатності свого відчуття часу».

Видатний педагог В. О. Сухомлинський був одним з тих вчених, які піднімалися вище інтересів свого класу, які висували прогресивні педагогічні ідеї, що відмежовувалися від офіційної педагогіки. Саме ці ідеї складають основу наступності в педагогічній науці і стимулюють її розвиток. Дитинство, підкреслював В. Сухомлинський, твориться з того, що ми, дорослі, залишаємо в своїх дітях. Сучасний стан дитинства є результатом довгої історичної та культурної еволюції суспільного життя. У різні історичні періоди розвитку суспільства дитинство мало різне трактування, зміст і структуру, при цьому різним було і ставлення дорослих до дітей. Спектр розбіжностей такого ставлення є досить широким і залежить від сприйняття дитинства як суб'єкта або об'єкта культури в сучасному інформаційному суспільстві.

Список використаних джерел

1. Амонашвили Ш. А. Размышления о гуманной педагогике / Ш. А. Амонашвили. – М., 1995. – С. 52–56.
2. Ариес Ф. Возрасты жизни / Ф. Ариес // Философия и методология / общ. ред. И. С. Кона. – М., 1977. – С. 11–12.
3. Бех І. Д. Особистісно зорієнтоване виховання : науково-методичний посібник / І. Д. Бех. – К. : ІЗМН, 1998. – 204 с.
4. Богуш А. Методика ознайомлення дітей з довкіллям у дошкільному навчальному закладі. Підручник для ВНЗ / А. Богуш, Н. Гавриш. – К. : Видавничий дім «Слово», 2008. – 408 с.
5. Богуш А. М. Парадигма дитинства у контексті розвитку особистості дошкільника / А. М. Богуш // Гуманітарний вісник Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Г. Сковороди : Науково-теоретичний часопис. – Переяслав-Хмельницький, 2003. – С. 92–99.
6. Варяниця Л. О. Дитяча субкультура як фактор соціалізації молодшого школяра в навчально-виховному процесі : дис... канд. пед. наук: 13.00.05 / Варяниця Людмила Олександрівна. – Луганськ, 2006. – 236 с.
7. Ваховський Л. Ц. Психісторичний підхід до вивчення еволюції дитинства / Л. Ц. Ваховський // Шлях освіти. – 2012. – № 1. – С. 2–5. – Режим доступу: <http://5fan.ru/wiewjob.php?id=88910>.
8. Дети и современные медиа, или как опасного конкурента сделать союзником [електронний ресурс] / Куценко Олена Вільєнівна // Асоціація кіноосвіти і медіапедагогіки України http://ispp.org.ua/podiy_37.htm). – Славстенина. – 2-е изд. – М. : Академия, 2000. – 192 с.
9. Діти і соціум : Особливості соціалізації дітей дошкільного та молодшого шкільного віку : монографія / А. М. Богуш, Л. О. Варяниця, Н. В. Гавриш та ін. ; за заг. ред. Н. В. Гавриш. – Луганськ : Альма-матер, 2006. – 368 с.
10. Квас О. Проблема через призму європейських дослідницьких студій на зламі ХХ та ХХІ ст. / О. Квас, В. Кемінь // Вісник НТУУ «КПІ». Філософія. Психологія. Педагогіка. – 2010. – Вип. 1. – С. 177–181.

11. Кон И. С. Ребенок и общество / И. С. Кон. – М. : Академия, 2003. – 336 с.
12. Луначек В. Е. Інформаційно-комунікаційні технології в управлінні загальноосвітнім навчальним закладом / В. Е. Луначек. – Х. Основа, 2004. – 96 с.
13. Машбиц Е. И. Основы компьютерной грамотности / Е. И. Машбиц, Л. П. Бабенко, Л. В. Верник: под ред. Стогния А. А. – К. : Вища школа, 1988. – 215 с.
14. Мудрик А. В. Социальная педагогика: учеб. [для студ. пед. вузов] / А. В. Мудрик; под ред. В. А. Слостенина. – 2-е изд. – М. : Академия, 2000. – 192 с.
15. Петровський М. Сум і надія доктора Корчака / М. Петровський // Всесвіт. – 1990. – С. 159–165.
16. Семчук С. Дитинство в сучасному інформаційному суспільстві / С. Семчук // Проблеми сучасної педагогічної освіти. Сер. : Педагогіка і психологія. – 36. статей : – Ялта : РВВ КГУ, 2014, Вип. 45. – Ч. 2. – С. 299–307.
17. Сухомлинський В. О. Вибрані твори: В 5-ти т. – Т. 3 // В. О. Сухомлинський. – К. : Рад. Школа, 1977. – 670 с.
18. Сухомлинський В. О. Вибрані твори / В. О. Сухомлинський. – К. : Радянська школа, 1976. – Т. 2. – 640 с.
19. Щеглова С. Н. Детство как социальный феномен (концепция социального конструирования детства) : автореф. дис... докт. социол. наук / Светлана Николаевна Щеглова. – М., 1999. – 37 с.
20. Aries P. Centuries of Childhood: A social History of Family Life / P. Aries. – Harmondsworth: Penguin, 1986. – 143 p.

References

1. Sh. A. Amonashvili. Reflections on humane pedagogy. Moscow, 1995. (in Russian)
2. F. Aries. Age of life. Philosophy and Methodology. Society ed. I. S. Kona, Moscow, 1977. (in Russian)
3. D. Beh. Especially Zorintovane vihovannya: science-methodical nurse, Київ, IZMN. (in Ukrainian)
4. Bogush. Methodology of knowledge of children with dovkillam at a pre-school foundation. The Handbook for VNZ, Kyiv: The Word of the Word "Vidavnichy", 2008. (in Ukrainian)
5. M. Bogush. The paradigm of childishness in the context of the development of the preschool education. Pereyaslav-Khmelnytsky, 2003. (in Ukrainian)
6. L.O. Varyanitsa. Children's subculture as a factor of socialization of the junior schoolboy in the educational process: diss ... candidate. ped Sciences: 13. 00. 05 / Voyanitsa Lyudmila Alexandrovna. – Lugansk, 2006. (in Ukrainian)
7. L. Ts. Vakhovsky. Psycho-historical approach to studying the evolution of childhood, Path of education, 2012, URL: <http://5fan.ru/wieview.php?id=88910>(in Ukrainian)
8. Children and modern media, or as a dangerous competitor to make an ally [electronic resource] Association of cinema education and media pedagogy of Ukraine http://ispp.org.ua/podiy_37.htm.) Moscow: Academia, 2000. (in Ukrainian)
9. Children and society: Features of socialization of children of preschool and junior school age, Lugansk: Alma Mater, 2006. (in Ukrainian)
10. O. Kvash. The problem through the prism of European research at the turn of the twentieth and twenty first century, Philosophy. Psychology. Pedagogy, 2010. (in Ukrainian)
11. S. Kon. Child and Society, Moscow: Academia, 2003. (in Russian)
12. V.E. Lunyachek. Information and Communication Technologies in the Management of a General Educational Institution, Kharkov: Osnova, 2004. (in Ukrainian)
13. E. I. Mashbits. Fundamentals of Computer Literacy, Kiev: High school, 1988. (in Ukrainian)
14. A.V. Mudrik. Social pedagogy: study. [for the studio. ped high schools], Moscow: Academia, 2000. (in Russian)
15. M. Petrovsky. Sumy and the hope of Dr. Korchak, Universe, 1990. (in Ukrainian)
16. S. Semchuk. Childhood in the modern information society, Yalta: RVB KSU, 2014. (in Ukrainian)
17. V.O. Sukhomlinsky. Selected Works, Kiev: Glad. School, 1977. (in Ukrainian)
18. V.O. Sukhomlinsky. Selected Works, Kiev: Soviet school, 1976. (in Ukrainian)
19. S. N. Shcheglova. Childhood as a social phenomenon (the concept of social designing of childhood): author's abstract. dis ... doc. sociologist Sciences, Moscow, 1999. (in Russian)
20. P. Aries. Centuries of Childhood: A Social History of Family Life, Harmondsworth: Penguin, 1986.

Светлана Семчук. Актуальность педагогических идей Василия Сухомлинского в установлении детства в современном и нформационном обществе

Статья посвящена освещению актуальных тенденций отношение современного информационного общества к детству в целом, к реализации прав каждого отдельного ребёнка на основе проблемы её самооценности и уникальности. Определены педагогические идеи В. Сухомлинского как педагога и учёного. Акцентировано внимание на интеллектуальных запросах современной цивилизации, на весомом вкладе учёного в рассмотрение понятие «детство» как разноплановом, а также трактовка его в контексте гуманистической педагогики, основываясь на приоритете общечеловеческих ценностей, любви к ребёнку, уважении к его внутреннему, духовному. Дается ретроспективный анализ взглядов учёных об обозначенной проблеме.

Ключевые слова: детство, субкультура, информационное общество.

Svetlana Semchuk. Actuality of Vasyl Sukhomlinsky's pedagogical ideas in the formation of childhood in the modern information society

The article is devoted to highlighting current trends in the attitude of the modern information society to childhood as a whole, towards the realization of the rights of each individual child based on the problem of its intrinsic value and uniqueness. In different historical periods of the development of society, childhood had a different interpretation, content and structure, while the attitude of adults to children was also different. The range of

disagreements of such an attitude is quite wide and depends on the perception of childhood as a subject or object of culture in the modern information society. The pedagogical ideas of V. Sukhomlinsky as a teacher and scientist are defined. Attention is focused on the intellectual needs of modern civilization, on the weighty contribution of the scientist to considering the concept of "childhood" as diverse, and also interpreting it in the context of humanistic pedagogy, based on the priority of human values, love for the child, respect for his inner, spiritual. It has been established that the specific feature of childhood is the multichannel influence of the entire system of social and human sciences, which enriches the theory of childhood and at the same time complicates the development of uniform general methodological guidelines and principles for its holistic study. Analyzed the theoretical views of scientists on the problem of the interaction of preschool children with the media space, as well as revealed the main functions of media tools. It is established that the child, mastering the elementary information technology, is better able to argue and solve problems in the internal plan, feel competent.

Key words: childhood, subculture, informative society.

УДК 378.147

Ірина СЕРЕДА

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри спеціальної освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського,
м. Миколаїв, Україна
e-mail: sereda_iv71@ukr.net*

Євгеній ЗБИШКО

*магістрант 567 групи
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського,
м. Миколаїв, Україна
e-mail: poet199700@gmail.com*

ІНКЛЮЗИВНЕ НАВЧАННЯ В СИСТЕМІ ПЕДАГОГІЧНИХ ПОГЛЯДІВ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО

У статті здійснено аналіз проблеми інклюзивного навчання у педагогічній системі В. О. Сухомлинського. Розкрито сутність інклюзивної освіти та інклюзивного навчання. Визначено погляди В. Сухомлинського на проблему інклюзивного навчання. Проаналізовано статті та поради видатного педагога щодо реалізації індивідуального підходу до учнів, роботи з важковиховуваними дітьми, навчання і виховання дітей зі зниженими розумовими можливостями.

Ключові слова: інклюзивна освіта, інклюзивне навчання, педагогічні погляди В. О. Сухомлинського, діти з особливими освітніми потребами, індивідуальний підхід.

Питанням інклюзивної освіти в останні роки присвячують увагу все більше науковців як на теоретичному, так і на практичному рівнях. Сьогодні висуває нові вимоги у ставленні до людей, які мають певні особливості психічного чи фізичного розвитку. Кожна людина виступає як повноправна частина суспільства, поступово відбувається інтеграція усіх верств населення в єдиний соціум. Такі зміни детерміновані головною метою соціального розвитку – створення «суспільства для усіх» і законодавчо закріплені на державному рівні Концепцією розвитку інклюзивного навчання (2010).

Можливість навчання всіх дітей в умовах загальноосвітнього закладу досить давно стала об'єктом дослідження науковців, хоча трактували

цю ідею по-різному. Протягом останнього десятиліття такі вітчизняні науковці як В. Бондар, А. Колупаєва, Т. Євтухова, В. Ляшенко, І. Іванова, О. Столяренко, А. Шевчук, О. Савченко присвячують свої праці дослідженню проблеми залучення дітей з особливими потребами до навчання в загальноосвітніх навчальних закладах, їх реабілітації та соціалізації до суспільних норм. Вагомий внесок у розвиток спеціальних навчальних закладів, розбудову їх структури, створення методик діагностування психічного розвитку дітей мали праці видатних науковців минулого та сьогодення Л. Виготського, О. Венгер, О. Запорожця, О. Киричука, Г. Костюка, Б. Корсунської, С. Максименка, Н. Морозової, В. Синьова, П. Таланчука, В. Тарасун, М. Ярмаченка, які обгру-